

Swedish Aerospace Industries
2022-04-21

YTTRANDE 2022-04-21 TILL
UTBILDNINGSDEPARTEMENTET,
FORSKNINGSPOLITISKA ENHETEN

Diarienummer U2021/04610

SAI YTTRANDE UTREDNING OM NY SVENSK RYMDLAG – SOU 2021:91

1. Generella synpunkter

Swedish Aerospace Industries (fortsättningsvis refererat till som ”SAI”) avger härmed sitt yttrande till ovan nämnda utredning.

SAI välkomnar förslaget till ny rymdlag och ser i huvudsak positivt på utformningen.

En kraftig tillväxt av den internationella marknaden förväntas de närmaste åren. Allt fler länder etablerar nationell rymdverksamhet. Svensk rymdindustri är framstående och behöver ges så goda förutsättningar som möjligt att hänga med i den mycket snabba internationella utvecklingen.

Förslaget i stort kan skapa sådan förutsättningar, men det kräver att två avgörande delar i förslaget förändras så att inte svensk lagstiftning omöjliggör eller allvarligt försvårar för små och medelstora aktörer att bedriva eller etablera verksamhet. Dessa två delar är:

- Den höga försäkringstäckning som föreslås i den nya rymdlagen omöjliggör för mindre och medelstora aktörer att bedriva sådan verksamhet från Sverige. Detta hämmar allvarligt möjligheterna för nationell tillväxt, och kan även innebära att företag tvingas lämna Sverige för den berörda verksamheten.
- Den föreslagna tillståndshanteringen synes alltför administrativt tung och tidskrävande. Viktigt är snabbhet och att EN tillståndsmyndighet (Rymdstyrelsen) får medel och resurser att hantera hela tillståndprocessen.

Båda dessa punkter vidareutvecklas i kapitel två nedan.

Under förutsättning att de två punkterna ovan omhändertas ser SAI att förslaget i stort kan bidra till att förenkla utvecklingen av svensk rymdverksamhet i linje med internationella regelverk. Förslaget kan även ge den tydlighet och långsiktiga förutsägbarhet som näringslivet behöver. Internationella samarbeten kan även de underlättas, liksom nyetableringar i Sverige.

Givet att försäkringsfrågan och tillståndprocessen förändras i enlighet med våra synpunkter nedan kan förslaget sammantaget förbättra marknadsförutsättningarna för svensk rymdindustri.

2. Synpunkter på specifika paragrafer i lagförslaget (2022:200)

2:a kapitlet, ”Tillstånd”

Krav på tillstånd

1 § Tillstånd krävs för att bedriva rymdverksamhet

Tillståndsmyndighet

2 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska pröva frågor om tillstånd att bedriva rymdverksamhet

SAI synpunkter:

För att undvika merarbete och krångliga tillståndsprocesser behöver det klargöras att endast en ansökan ska behöva skickas in, oaktat hur många tillstånd en aktör behöver för att få bedriva rymdverksamhet. Mottagande myndighet behöver hantera och avgöra fortsatt hantering av tillstånd för specifik verksamhet. Att lägga detta på sökanden skapar onödigt krångliga och därmed kostnadskrävande processer. Rymdstyrelsen behöver få uppgiften och resurser för att fullgöra den snabbt och utan onödig komplexitet och fördröjning.

Att undanta statliga myndigheter från tillståndskrav ter sig orimligt. Sverige måste följa internationella överenskommelser, vilket innebär att tillstånd behövs även för myndighetsrelaterad verksamhet. Tillståndsmyndigheten måste även skapa en övergripande bild av läget och experter behöver kunna yttra sig även vad avser myndigheters verksamhet som motsvarar för kommersiella aktörer tillståndspliktig verksamhet.

SAI antar också att en ansökan om att bedriva rymdverksamhet kommer att vara avgiftsfri. Detta bör klargöras i lagtexten.

4:e kapitlet, skadestånd och försäkring

Försäkring m.m.

5 § Verksamhetsutövaren ska ha en ansvarsförsäkring eller ställt en annan ekonomisk säkerhet som vid varje tidpunkt täcker det ansvar som följer av 1 eller 3 § upp till ett belopp om 600 miljoner kronor.

5.1 § Tillståndsmyndigheten får besluta om

1. ett lägre belopp än det som anges i första stycket, om det är lämpligt med hänsyn till verksamheten, eller

2. att skyldigheten i första stycket inte gäller om någon annan har en ansvarsförsäkring eller ställt en annan ekonomisk säkerhet som täcker verksamhetsutövarens ansvar.

SAI synpunkter:

SAI delar förslagets syn på att ansvars- och försäkringsnivåer så långt det är möjligt måste harmonisera med internationell praxis. Ett skadeståndsansvar och en försäkring som täcker 600 MSEK är dock helt orimligt. Dessutom är det, efter kontroller med försäkringsmarknaden, ytterst osannolikt att någon svensk försäkringsaktör är villig att

teckna en sådan försäkring ens mot en mycket hög premie. Den internationella marknaden är även den tveksam till denna typ av försäkring, och premierna blir därmed mycket höga. Kravet på skadeståndsansvar och en försäkring som täcker 600 MSEK riskerar således att omöjliggöra verksamhet för såväl medelstora som mindre aktörer, vilket för närvarande omfattar de svenska rymdföretag som kan beröras av försäkringsfrågan.

Försäkringskostnaderna kan, om lagförslaget genomförs, således komma att innebära att verksamhet inte kan bedrivas. Sådan verksamhet är framförallt uppsändning av sondraketer för forskningsändamål men även mindre uppskjutningar för att bära satelliter till bana i rymden. Svenska aktörer levererar även kompletta rymdsystem, inklusive drift av systemen i rymden. Om detta förslag genomförs riskerar alltså lagförslagets syfte att helt förfelas och en kommersiell tillväxtpotential går förlorad.

Enligt förslagets paragraf 5.1 (se ovan) kan tillståndsmyndigheten pröva beloppet för försäkringen och besluta om ett lägre belopp för vissa typer av projekt. Detta är viktigt men här krävs tydlighet och förutsägbarhet om någon ska våga satsa på nya rymdmissioner varför förfarandet bör klargöras ytterligare, såväl i lagen som i den tillämpliga förordningen alternativt i tillståndsmyndighetens föreskrifter.

3. Övriga synpunkter och kommentarer

Begreppet ”Rymdverksamhet”

SAI anser att begreppet ”Rymdverksamhet” för den verksamhet som lagen avser skall kräva tillstånd är missvisande. Detta begrepp används redan brett och avser då en mycket bredare verksamhet, dvs ”all” verksamhet som kopplar till verksamhet i rymden. I Sverige är den helt överväldigande delen av svensk rymdindustri och forskning från rymden (vare sig om rymden eller om jorden) inte berörd av rymdlagen. SAI har inget att erinra mot definitionen av verksamhet som skall omfattas av tillståndsplikt/lagen. Vi föreslår begreppet ”Verksamhet i rymden” som möjligt alternativ.

Lagens betydelse för positiva effekter för svensk rymdverksamhet

I sammanfattningen under ”En ny rymdlag” samt under ”Konsekvenser” nämns målsättning och bedömning om lagens förväntade positiva effekter för svensk rymdverksamhet ur ett flertal aspekter. SAI vill påtala att lagen endast är en pusselbit av flera för att uppnå de positiva effekterna. En stor del av svensk rymdindustri, forskningsinstitut och högskolor berörs inte av lagen. Dessa, tillsammans med tillräckliga ekonomiska satsningar, är helt väsentliga för att uppnå de listade önskvärda fördelarna/konsekvenserna för Sverige.

Svensk Rymdindustri

SAI vill även påtala att vi anser att beskrivningen av ”svensk rymdindustri” som görs i avsnitt 3.3.2 inte är helt rättvisande. ”Sverige har en etablerad rymdindustri som många gånger ligger långt framme med sin tekniska kompetens. Det finns konkurrenskraftiga svenska leverantörer såväl av komponenter och delsystem till större europeiska satellitföretag som av kompletta satelliter till slutanvändare.” I Sverige finns även ett antal framstående företag inom andra områden än satelliter, t.ex delsystem till bärraketer, komponenter, sensorer, mjukvara och marksystem.